

Te Turanga Tika'anga Iti o te Au Mapu – Te au Tuanga Puapinga no te Ngai Angaanga Meitaki e te au Tika'anga o te Angaanga

TE TUANGA NO TE ORA'ANGA E TE TURANGA MEITAKI I ROTO I TE TURE ANGAANGA

- No te aronga angaanga mamaata, e no te au mapu angaanga katoa te Ture Mataiti 1992 o te Ora'anga e te Turanga Meitaki i te Ngai Angaanga
- Mei te aronga angaanga tinamou katoa te au tamariki apii e tereni'ia ra, me kare ra, e raverave angaanga ra kia kite i te angaanga.
- Na te pu ona angaanga e akapāpu i te turanga tau ma te kore e kino e tupu i te ngai angaanga, te tereni'anga tau kia raveia, te akara matatio meitaki i te aronga angaanga, e te au apinga angaanga, e tei te aronga angaanga te akamatakite kia meitaki ratou i te ngai angaanga ma te kore e kino e tupu
- E tika'anga to te aronga angaanga kia piri atu ki roto i te au kimi ravenga no te akameitaki atu i te ora'anga e te turanga meitaki o te ngai angaanga.
- E tika'anga to te aronga angaanga i te pātoi i te rave i tetai angaanga tei manako ratou e, ka akatupu te reira angaanga i te kino maata kia ratou

TE ARONGA ANGAANGA – E AKAKITE KOE KI TETAI TANGATA, ME TUPU AKE TE KINO KIA KOE I TE NGAI ANGAANGA

- Me tupu ake te kino kia koe i te ngai angaanga, ua atu kua manako koe e, kare i te kino maata, e akakite koe ki toou pu ona angaanga, me kare ra, ki te tangata koia te mata (representative) o te turanga meitaki i te ngai angaanga

TE AKAKŌTINGA'ANGA UKI MATAITI I TE RAVE ANGAANGA PAKARI KINO E TE RAVE ANGAANGA I TE PO

Kua akakōtinga te Ture Mataiti 1995 o te Ora'anga e te Turanga Meitaki i te Ngai Angaanga, i te uki o te aronga te ka rave i te au angaanga pakari e tupu ana te kino. Ka akamata a te ra 1 o Aperira, 2009, teia au ture i te akatere katoa i te turanga o te au mapu e rave angaanga ra tei akamana'ia (contract work).

- Kare te uki mapu i raro ake i te 15 mataiti e tika'ia kia angaanga ki tetai au ngai, mei te angaanga ki runga i te matini, te akaoro, te tāki au apinga teia'a, me kare ra, kia rave i tetai ua atu angaanga te ka akatupu i te kino kia ratou

- Kare te uki mapu i raro ake i te 16 mataiti, e tika'ia kia angaanga mei te ora 10 i te po, ki te ora 6 i te popongi
- Kare te uki mapu i raro ake i te 15 mataiti, e tika'ia kia vaiata (mei te mātakitaki) ki tetai au ngai angaanga ma te kore e tangata mamaata e akara tiaki meitaki ra ia ratou i te au ati'anga ravarai.

TE AU TIKANGA ITI O TE RAVE ANGAANGA

- E au ture ke akaou mai tetai tei tau no te au mapu, mei te Ture Mataiti 2000 o te Ngai Angaanga (Employment Relations Act 2000), te Ture Mataiti 1983 o te Turanga Iti o te Moni Angaanga (Minimum Wage Act 1983), e te Ture Mataiti 2003 o te Au Orote (Holidays Act 2003)
- Ka anoano'ia te tātā'anga o te tika'anga o te angaanga tei ariki'ia, kia oronga'ia te reira ki te aronga angaanga
- Ka anoano'ia kia akangateitei te pu ona angaanga e te tangata angaanga, tetai i tetai, ma te tiratiratu e te māoraora – tei kapiki'ia teia e, e turanga "rave ma te irinaki"
- E tika'anga to te aronga angaanga i te piri ki roto i te putuputu'anga iuniani (union)
- E au akanoono'anga ta te ture no te tuanga iti o te moni angaanga a te aronga angaanga uki mataiti 16, tere atu ki runga.
- E au akanoono'anga ta te ture no te au tuanga iti o te tuatau orote o te mataiti okotai (annual holiday leave), e te au tuatau orote o te katoatoa (public holidays leave), e te tika'anga o te au tuatau akaruke poto i te ngai angaanga no te maki (sick leave)

Me te ekoko ra koe i tetai ua atu o toou au tika'anga i te ngai angaanga, atoro'ia atu te roro uira ātuitui www.dol.govt.nz, me kare ra, kapiki'ia mai te Tipatimani o te Angaanga ki runga i te numero 0800 20 90 20.

E tauturu akamarama ua teia au tuatua akakitekite, e penei, kare e tau meitaki no te au turanga angaanga katoatoa. Auraka e akariro i teia e, ko te oronga anga tuanga tauturu akamarama no te ture, me kare ra, no te au kite pakari tūkētūkē.

ISBN 978-0-478-28171-2

Kia marama meitaki koe i toou au tika'anga!

